

GİRİŞİMCİ ADAYLARININ RİSK ALMAYA YATKINLIK ÖZELLİĞİNİN CİNSİYET BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Murat KAYALAR^(*)
Nuri ÖMÜRBEK^(**)

Özet: Girişimciliğin önemli konularından biri risk almaya yatkınlıktır. Cinsiyetin risk almaya yatkınlık üzerindeki etkisi araştırılmış ve erkek girişimcilerin kadınlara oranla daha fazla risk almaya yatkın oldukları gözlemlenmiştir. Fakat bu araştırmalar çoğunlukla girişimciler, daha doğrusu girişimcilğe başlayan veya bu konuda belirli bir yol kateden kişiler arasında yapılmıştır. Bu açıdan bakıldığında, girişimci olmayı isteyen potansiyel kişiler arasındaki araştırmalar ise sınırlıdır. Bu nedenle çalışmamızda potansiyel girişimciler olarak görülen üniversite öğrencileri arasında cinsiyetin risk alma üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu araştırma sonucunda cinsiyetin risk alma üzerinde anlamlı bir farkın olmadığı gözlemlenmiştir. Hiç kuşkusuz yapılan diğer araştırmalara ve kabul gören varsayımlara zıt olan bu bulgular ilginç sonuçlar vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, risk almaya yatkınlık, cinsiyet

Abstract: An Investigation of Risk-Taking Attributes of Potential Entrepreneurship Based on Gender

An important characteristics of entrepreneurship is tendency to risk-taking. In early studies, the relationship between gender and risk-taking has been investigated and higher degree of risk-taking tendency was observed for males. However, those studies primarily focus on new or existing entrepreneurs. Hence the number of studies, focusing on potential entrepreneurs is limited. In this study, impacts of gender on risk-taking has been examined on university students, who are potential entrepreneurs. The results of the research highlight that there is no significant impact of gender on risk-taking. These findings, which are not in line with the existing results in the literature, result interesting results.

Keywords: Entrepreneurship, tendency to risk-taking, gender

I.Giriş

Girişimcilik, sanayi devrimi ve ülkelerin iktisadi programlarının liberalleşmesi ile gittikçe yükselen bir değer olmaya başlamıştır. Girişimcilik, ülkeler ve bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesinde önemli bir araç olarak da kullanılmaktadır. Daha mikro düzeyde ise kadın ve erkekler arasındaki farklılıkların azaltılmasında, kadın girişimciliğin teşvik edilmesi politikaları izlenmektedir.

II.Girişimcilik ve Girişimci Özellikleri

Son yüzyılda popüler bir kavram olan girişimcilik, gerek ekonomik, gerekse sosyal alanda oldukça önemli sonuçlar doğurmuştur. Girişimcilik terimi

^(*) Yrd.Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü

^(**) Yrd.Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü

İngilizce literatürde “Entrepreneurship” olarak geçmektedir. Türkçe de ise daha önceleri “Müteşebbislik” ile karşılanan terim, son yıllarda “Girişimcilik” olarak kullanılmaktadır. Hiç kuşkusuz girişimcilik bir disiplin, hem de oldukça katı bir disiplindir (Drucker, 2003: 89.). Bu disiplin, sebepleri ve sonuçları itibariyle ekonomi, işletme, sosyoloji, psikoloji ile birebir ilişkilidir.

Girişimci kelimesi ortaçağda, aktif olan ve iş yapan kişi anlamında kullanılmıştır. Ekonomik teoride ilk kez 1730’lu yıllarda Fransız Richard Cantillon tarafından yazılan bir eserde kullanılmıştır. İngiliz literatüründe ise John Stuart Mill ile 19. yy da kullanılmaya başlanmış (Çetindamar, 2002: 33.) ve Fransız İktisatçı J.B. Say’dan itibaren üretim faktörü olarak kabul görmüştür. Girişimcilik, J.Von Schumpeter’in “dinamik girişimci” kavramıyla önem kazanmaya başlamıştır. Schumpeter’e göre; her konuda sürekli yenilikler yapan dinamik, yıkıcı yaratıcı girişimciler ekonomik büyümenin en önemli aktörleridir (Müftüoğlu, 2003: 430.).

Girişimci, temel olarak iki boyutta incelenebilir: Davranış boyutu ve özellik boyutu (DENNİS; 2004.). Davranış boyutu, daha çok girişimci sıfatını kazanmış kişilerle ilgilidir. Dürüstlük, adalet, hakkaniyet gibi pozitif davranış kalıpları veya tam tersi negatif davranışlar ile bu boyut örneklendirilebilir.

Özellik boyutunda ise girişimci adayı kişinin, gerek doğuştan getirdiği, gerekse sonradan çevresinden kazandığı ve geliştirdiği özgül bazı özellikler incelenebilir. Bu nosyonlar; organize edebilme kabiliyeti, zeki, hayal edebilen, yenilikçi, ihtiyatlı, ısrarcı, bir dereceye kadar şüpheli ve beklide en önemlisi risk almaya yatkınlıktır (Knight’dan Dennis; 2004.).

Bunlar girişimcilerde bulunması gereken özellikler olmasına rağmen, bu özelliklerin herkeste girişimciliğe veya girişimcilik kariyerine yol açması beklenemez. Aynı zamanda bazı araştırmacılar arasında hangi özelliklerin veya özellik kombinasyonlarının girişimciliğin özünü oluşturduğu hakkında tartışmalar sürmektedir (Aldrich, Baker, 2000.). Örneğin Avrupa komisyonunun hazırladığı bir raporda, girişimcinin risk almaya hazır olma, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme arzusu gibi özellikleri olduğu vurgulanmaktadır (Commission Of The European Communities, 2004: 5.). Günümüzdeki tanımlamalara bakıldığında bu özelliklerden yenilikçilik ve risk almaya yatkınlık ön plana çıkmaktadır.

Yukarıdaki özellikleri kapsayan ve günün koşullarına uygun bir girişimci tanımı şöyle yapılmaktadır (Akdemir, 2004: 25.): “Bilgiyi temel olarak, genel eğilimlere ve kendisine uygun bir alanı seçerek ve/veya bilgisini girişimciliğe konu ederek, herhangi bir finansman yöntemi kullanıp, dünyalı tüm insanların yararı için mal ve hizmet üretmek amacıyla işletme açıp ekonomik gereksinimini, ekonomik zenginliğini, bağımsızlığını, sosyal prestijini, kendini kabul ettirmeyi ve kendisini aşmayı, açtığı işletmesinde sürdüren, sürdürme arzusunda ve çabasında olan herkes girişimcidir”

Görüldüğü gibi girişimcilik tanımı içerisinde daima bir risk unsuru vardır. Örneğin yukarıdaki tanımda girişimci, bir şekilde elde ettiği ekonomik

zenginliğini ve sosyal prestijini riske atmaktadır. Öyleyse risk almak veya risk almaya yatkın olmak girişimciliğin doğasında olan bir olgudur.

III. Risk Almaya Yatkınlık

Risk kelimesi, zarara uğrama tehlikesi olarak açıklanmaktadır. Fakat bu kelime anlam itibariyle içinde bir tehlike durumunu barındırdığı gibi, sonuç olarak kazanç durumunu da barındırmaktadır. Özellikle iş dünyasında katlanılan veya göze alınan yüksek risklerin yüksek kazançlar getirdiği bir gerçektir.

Girişimcilikte de risk almaya yatkın olmak, finansal açıdan zarar tehlikesini ve sosyal açıdan da başarısızlığı göze almak demektir. Kuşkusuz risk denilince akla hemen finansal anlamda kayıp-kazanç gelmektedir. Fakat yapılan araştırmalarda finansal kayıpların yanında, sosyal kayıpların da girişimciler tarafından önemsendiği ortaya çıkmıştır.

Riske atılan sosyal olayın başında ise aile hayatının geldiği ve bir girişimcinin haftada en az 60 ile 80 saat çalışması gerektiği, bunun ise aile yaşamında bazı sorunlarla karşılaşılacağı riski yine bizzat girişimler tarafından dile getirilmiştir (MILLARD, 2000.). Bu nedenle girişimcinin veya girişimci adaylarının güçlü mental ve fiziksel özelliklere sahip olması gerekir.

Girişimcilik anlamında insanları risk almaya yönelten veya alıkoyan bir çok faktör vardır. Bu faktörler, kişiden kişiye göre değişir ve bunları genellemek oldukça zordur. Örneğin, kişinin en yakın çevresinin (Ana-baba ve yakın akrabalarının) etkisi, yetişme tarzı, eğitimi, kendi iç dinamikleri ve cinsiyeti gibi faktörler risk almaya yatkınlık özelliğini belirleyen faktörlerden bazılarıdır.

IV. Risk Almada Cinsiyet Farklılığının Etkisi

Girişimcilik eylemleri, doğası itibariyle risk ve belirsizlik içermektedir. Her şeyden önce girişimci olma kararı diğer alternatiflere göre risklidir. Girişimcilik olayı sadece psikolojik faktörlerle belirlenmez. Bunun yanında dış faktörler de önemlidir. Bu konuda alternatif yaklaşım olarak ileri sürülen bilişsel temelli yaklaşım, risk eğilimini kişisel bir özellik olarak görmemekte, girişimcilerin riskli durumları nasıl algıladıklarına yönelik süreç ile ilgilenmektedir. Ayrıca, yaş, cinsiyet, deneyim, eğitim durumu, aile yapısı, girişimcinin geçmişi, sosyo-ekonomik statü gibi demografik faktörler de algılamaları etkileyen bireysel faktörlerdir (Erdem, 2001: 47.).

Yapılan Araştırmalar, Genelde Erkeklerin Kadınlara Oranla Risk Almaya Daha Yatkın Göstermektedir. Örneğin, Teknolojik Yeniliklerin Getirdiği Risklerle İlgili Olarak Kadınlar Erkeklerden Daha Fazla Endişelidir (Siegrist, Cvetkovich, Gutscher; 2002: 94.). Benzer olarak risk almada da cinsiyet farklılıkları öne çıkmaktadır. Byrnes v.d., tarafından yapılan bir araştırmada, erkeklerin kadınlara oranla risk almada daha istekli oldukları görülmüştür (Byrnes, Miller, 1999: 367.). Hiç kuşkusuz bu farklılıklar, kadın ve erkeklerin girişimciliğe başlamadaki güdüleyicilerinde de göze çarpmaktadır.

Erkekler, genellikle ekonomik güdüleyicileri tercih ederken, kadınlar iş ve aile dengesini sağlamak için girişimciliğe başladıklarını söylemektedirler. Kadınlar, kendileriyle aynı vasıflardaki erkeklere göre, aile bağlantılı yaşam tarzı nedeniyle girişimciliğe başlarken, erkeklerde ekonomik sebepler daha ağırlıklı olarak görülmektedir (Demartno ve Barbato, 2003: 816.).

Kadın Girişimcilerin Risk Algılamaları Konusunda Türkiye’de Yapılan Bir Araştırmada, Kadın Girişimcilerin %8.2 Sinin Herhangi Bir Risk Almadıkları, %91.8’inin İse Ekonomik, Fiziksel, Mental, Sosyal Ve Ailevi Riskler Üstlendikleri Tespit Edilmiştir. Risk Aldıklarını Belirten Kadın Girişimcilerin %47’si Ekonomik, %22.3’ü Ailevi, %19.3’ü Fiziksel Ve Mental, %5.5’i Sosyal Ve %5.9’u İse Her Türlü Risk Üstlendiklerini Belirtmişlerdir. Diğer Bazı Ülkelerde De Benzer Bulgulara Rastlanmış, Fakat Ailevi Riskler Diğer Ülkelerde Daha Alt Sıralarda Yer Almıştır (UFUK Ve ÖZGEN, 2001: 304.).

Yine Türkiye De Üniversite Öğrencilerine Yönelik Yapılan Bir Araştırmada, Erkek Öğrencilerin Mesleki Tercihlerde Birinci Önceliğinin Kendi İşini Kurmak, Kız Öğrencilerin İse Birinci Önceliğinin Özel Sektörde Bir İş Bulmak Olduğu Bulgusuna Ulaşılmıştır (ARSLAN, 2002: 7.). Bu Bulgular, Meslek Tercihlerinde, Dolayısıyla Risk Alma Konusunda Erkek Öğrencilerin Kız Öğrencilere Göre Riske Daha Yatkın Oldukları Yönündeki Araştırma Varsayımını Doğrulamıştır. Bu Varsayımı Doğrulayan Bir Başka Veri İse, Türkiye’deki Kadın Ve Erkek Girişimci Oranlarıdır. Türkiye De, Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Toplam Kendi Hesabına Çalışanların %10’unu Oluştururken, Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar Toplam Kadın İstihdamının %9’unu Oluşturmaktadır. Kendi Hesabına Çalışan Erkeklerin Toplam Erkek İstihdamına Oranı İse %32’ye Ulaşmaktadır. Tüm İşverenler İçinde Kadınların Oranı %3.3 Gibi Çok Düşük Bir Orandır (Çetindamar, 2002: 141-142.). Dünya da bu oranlar çok değişik bir skalada değişmektedir. GEM (Global Entrepreneurship Monitor) 2002 raporuna göre, araştırma yapılan 37 ülke içerisinde kadın işverenlerin en düşük oranı %0.6 ile Japonya’da, en yüksek oran ise %18.5 ile Tayland’da görülmüştür (Global Entrepreneurship Monitor, 2002: 63.).

Hiç kuşkusuz bu oranların Türkiye’de kadınlar aleyhinde bir gösterge olmasının çeşitli sebepleri vardır. Örneğin Türk toplumunun sosyo-kültürel yapısı, eğitim düzeyi ve ekonomik faktörler bunlardan en önemlileridir.

Bu sosyo-kültürel yapı içinde kadınların kendilerine yüklenen rol gereği öncelikle eş, aile, çocuk bakımı gibi toplumsal sorumlulukları üstlenecekleri konulara eğilim gösterdikleri, iş hayatına katılımı ise ikinci planda düşündükleri şeklinde açıklanabilir (Aytaç ve Bayram, 2005.).

V. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF’de Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimciliğe Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma

Çalışmanın bu bölümünde, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümü son sınıf öğrencileri üzerine yapılan bir araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

A. Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Hipotezleri

Bu bölümde araştırmanın amacı ve hipotezleri hakkında bilgi verilecektir.

- Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Araştırmanın amacı; Türkiye de girişimci potansiyeli olarak görülen veya görülmesi gereken, daha doğrusu girişimciliğe kanalize edilmesi gereken üniversite öğrencilerinin risk almaya yatkınlık özelliğinin cinsiyet bağlamında bir değişiklik gösterip göstermediğinin incelenmesidir.

Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF İşletme bölümü son sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Bu bağlamda; ana kütle Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü son sınıfında okuyan toplam 191 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmayla ilgili olarak hazırlanan anketler Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, İşletme bölümü son sınıf öğrencileriyle bizzat görüşülerek yapılmıştır. Hazırlanan anketin ilk bölümü demografik bilgilerden, ikinci bölümü öğrencilerin girişimcilik ve girişimciliği algılamalarını ölçmeye yönelik sorulardan ve üçüncü bölümde ise risk almaya yatkınlık özelliğini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Yapılan anketler sonucunda değerlendirmeye uygun 69 anket formu elde edilmiştir. Bu % 36’lık bir dönüş oranıdır.

- Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmada alternatif hipotezler test edilmiştir. Dolayısıyla, istatistiksel analizler sonucunda “kabul” ya da “red” edilen hipotezler alternatif hipotezlerdir. Yukarıda belirtilen araştırma amaçları çerçevesinde araştırmayla ilgili geliştirilen hipotezleri şu şekilde belirtmek mümkündür:

H1: Öğrenciler devlet veya özel sektörde çalışırken ellerine fırsat geçmesi durumunda kendi işlerini kurmak isterler.

H2:Cinsiyetin risk almaya yatkınlık üzerinde bir etkisi vardır.

H3:Okul sonrası kendi işini kurmayı (Girişimciliği) öncelikli olarak isteyen öğrenciler arasında cinsiyetin risk almaya yatkınlık üzerine bir etkisi vardır.

H4:Cinsiyet, girişimciliğin özelliklerinden biri olan risk almaya yatkınlığın önceliği üzerine etkilidir.

B. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

- Öğrenciler İle İlgili Genel Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 1.'de görülmektedir.

Tablo 1: Öğrencilerin Demografik Bilgileri

Yaş		Öğr. Say.	Yüzde
	20-25	68	99
	26-30	1	1
	Toplam	69	100
Cinsiyet		Öğr. Say.	Yüzde
	Erkek	33	48
	Bayan	36	52
	Toplam	69	100
Öğrenci Ailesinin Aylık Geliri		Öğr. Say.	Yüzde
	0-500 milyon	8	12
	501-1000 milyon	31	45
	1001-1500 milyon	18	26
	1501 milyon ve üzeri	12	17
	Toplam	69	100

Tablo 1.'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %99'ı 20-25 ve %1'i de 26-30 yaş arasındadır. Öğrencilerin %48'i (33) erkek ve %52'si (36) bayandır. Öğrencilerin %8'inin ailesinin aylık geliri 0-500 milyon, %31'inin 501-1000 milyon, %18'inin 1001-1500 milyon ve %12'sinin de 1501 milyondan daha fazladır.

Öğrencilerin aile ve yakın akrabalarının çalışma yerleri Tablo 2.'de görülmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin Aile ve Yakın Akrabalarının Çalışma Yerleri

Çalışılan Yer	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Kamu sektöründe memur/işçi	31	45
Kendi işinde	23	34
Özel sektörde	14	20
Cevapsız	1	1
Toplam	69	100

Tablo 2.'de de görüldüğü gibi öğrenci ailelerinin %45'i kamu sektöründe, %34'ü kendi işinde, %20'si özel sektörde çalışmaktadır. Bu sonuçlardan öğrenci ailelerinin çoğunluğu (%65) başkalarına bağlı olarak çalışmaktadır. Bu da öğrencileri çalışma hayatında yakın çevrelerinden ve aile büyüklerinden gördükleri işleri yapmaya yöneltebileceği gibi tam tersi bir durum da sözkonusu olup öğrencileri girişimcilğe teşvik de edebilir.

- Öğrencilerin Girişimcilikle İle İlgili Bilgileri

Öğrencilerin okul hayatlarında girişimcilikle ilgili ders alıp almama durumları Tablo 3.'de görülmektedir.

Tablo 3: Girişimcilikle İlgili Ders Alma Durumu

Girişimcilikle İlgili Ders	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Aldım	51	74
Almadım	18	26
Toplam	69	100

Tablo 3.'de de görüldüğü gibi öğrencilerin %74'ü girişimcilikle ilgili bir ders aldıklarını %26'sı da almadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğunluğunun (%74) girişimcilikle ilgili bir ders almaları kendi işlerini kurma (girişimcilik) yönünde teşvik etme bakımından faydalı olacağı gibi bu konuda farkındalık sağlayacaktır.

Araştırmada, mezuniyet sonrası istenilen/düşünülen iş seçenekleri; Devlet memuru, akademisyen, özel sektörde çalışmak, kendi işini kurmak ve baba mesleğini sürdürmek olarak beş kategoride sunularak öncelik sıralaması yapılması istenmiş ve sonuçlar Tablo 4.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.'de de görüldüğü gibi bu çalışmanın konusunu oluşturan kendi işini kurmak (Girişimcilik) seçeneğini öğrencilerin %25'i (17 öğrenci) birinci seçenek olarak kodlamışlardır. Kendi işini kurmak seçeneğini birinci sırada kodlayan tüm öğrenciler arasında erkek öğrenci sayısı 9 (%13), kız öğrenci sayısı ise 8 (%12) dir. Erkek öğrencilerin %27'si ve kız öğrencilerin %22'si girişimciliği birinci sırada kodlamışlardır.

Tablo 4: Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonra Düşündükleri İşler

Öncelikli Sıra	Yapılması Düşünülen İş				
	Devlet memurluğu (%)	Akademisyen (%)	Özel sektör (%)	Kendi işini kurmak (%)	Baba mesleğini sürdürmek (%)
1.sırada	16	9	4	25	5
2.sırada	13	24	47	33	6
3.sırada	19	22	16	19	7
4.sırada	27	22	22	12	13
5.sırada	13	9	10	4	52
Cevapsız	12	14	1	7	17
Toplam (%)	100	100	100	100	100

Mezun olduktan sonra kendi işini kurmak istemeyi 1. sırada işaretleyen öğrencilerin, kendi işlerini kurma nedenlerini sıralamaları istenmiş ve kafalarında bir iş fikri olması, başkalarına bağlı çalışmak istememeleri, çevrelerine kendilerini kanıtlamak istemeleri, ekonomik durumlarını iyileştirmek istemeleri ve sosyal düzeylerini yükseltmek istemeleri şeklinde alternatifler verilmiş, sıralama Tablo 5.'de gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Kendi İşini Kurmak İsteme Nedenleri

Öncelikli Sıra	Kendi İşini Kurmak İsteme Nedenleri				
	Kafamda bir iş fikri var (%)	Başkalarına bağlı çalışmak istemiyorum (%)	Çevreme kendimi kanıtlamak istiyorum (%)	Ekonomik durumumu iyileştirmek istiyorum (%)	Sosyal düzeyimi yükseltmek istiyorum (%)
1.sırada	16	7	2	3	2
2.sırada	3	9	3	3	2
3.sırada	2	2	3	10	3
4.sırada	2	0	3	3	10
5.sırada	4	2	7	2	3
Cevapsız	73	80	82	79	80
Top. (%)	100	100	100	100	100

Tablo 5.'de de görüldüğü gibi öğrencilerin %16'sının kendi işlerini kurmak isteme nedenleri arasında ilk sırada kafalarında bir iş fikri olması gelmektedir. Öğrencilerin %9'unun kendi işlerini kurmak isteme nedenleri arasında ikinci olarak başkalarına bağlı çalışmak istememeleri gelmektedir. Daha sonra öğrencilerin %10'unun ekonomik durumlarını iyileştirmek istemeleri ve %10'unun sosyal düzeylerini yükseltmek istemeleri gelmektedir. Son olarak da %7'sinin de çevrelerine karşı kendilerini kanıtlama isteği gelmektedir. Bu sonuçlardan girişimciliğin temel yapıtaşlarından biri olan ve yaratıcılığın göstergesi olan insanların kafalarında bir iş fikri (planı) olması, bağımsız çalışma, ekonomik ve sosyal düzeyini yükseltme isteği ön plana çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendi işlerini kurmak istemelerinde tereddüt ettikleri noktalar Tablo 6.'da görülmektedir.

Tablo 6: Kendi İşini Kurmak İsteyen Öğrencilerin Tereddüt Ettikleri Noktalar

Öncelikli Sıra	Kendi İşini Kurmak İsteyen Öğrencilerin Tereddüt Ettikleri Noktalar				
	Gerekli sermayeyi bulamamak (%)	Gerekli tecrübeye sahip değilim (%)	Cesaretim yok (%)	Kafamda bir iş fikri yok (%)	Ailem desteklemiyor (%)
1.sırada	36	23	7	7	2
2.sırada	10	32	10	13	2
3.sırada	10	13	10	22	9
4.sırada	12	2	20	19	9
5.sırada	3	0	15	3	39
Cevapsız	29	30	38	36	39
Top. (%)	100	100	100	100	100

Tablo 6.'da da görüldüğü gibi öğrencilerin %36'sı kendi işlerini kurmada karşılaşacakları en büyük engelin gerekli sermayeyi bulamamak olduğunu düşünmektedirler. Daha sonra sırasıyla; öğrencilerin %32'si yeterli tecrübeye sahip olmadıklarını, %22'si kafalarında bir iş fikri olmamasını, %20'si cesaretinin olmadığını ve %39'u da ailesinden yeterli desteği alamadığını düşünmektedir. Bu sonuçlardan öğrencilerin kendi işlerini kurmada karşılaşacakları engellerin başında gerekli sermayeyi bulamama ve tecrübe eksikliği gelmektedir. Öğrenci ailelerinin çoğunluğunun (%65) kamu veya özel sektörde çalışması nedeniyle sermaye birikimi olmaması bu durumun ön plana çıkmasında etkili bir faktör olarak düşünülebilir.

Araştırmaya katılan öğrenciler tarafından girişimciliğin algılanma şekli aşağıda Tablo 7.'de gösterilmektedir.

Tablo 7: Öğrencilerin Girişimciliği Algılama Şekilleri

Girişimciliği Algılama Şekli	Öğrenci Sayısı	Yüzde
Yaratıcı	35	50
Cesaretli	18	26
Fırsatçı	13	19
İşadamı/Patron	1	2
Zengin	0	0
Çıkarıcı	0	0
Cevapsız	2	3
Toplam	69	100

Tablo 7.'de de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin %50'si girişimciliği yaratıcılık, %26'sı cesaret, %19'u fırsatçılık, %2'si de işadamlığı olarak görmektedir.

Öğrencilerin bir yerde çalışmaları esnasında ellerine fırsat geçmesi durumunda kendi işlerini kurma düşüncesi ile ilgili oluşturulan hipoteze ilişkin test Tablo 8.'de görülmektedir. Hipotezi test etmek amacıyla "tek örnek t- testi" kullanılmış olup, $\alpha=0,05$ ve test değeri olarak orta değer olan -3- alınmıştır.

Tablo 8: Öğrencilerin Devlet veya Özel Sektörde Çalışırken Ellerine Fırsat Geçmesi Durumunda Kendi İşlerini Kurma Düşüncesi ile İlgili Hipotez

Hipotezler	N	Ort	Std. Sap.	-t- değeri	-p-	Sonuç
Öğrenciler devlet veya özel sektörde çalışırken ellerine fırsat geçmesi durumunda kendi işlerini kurmak istiyorlar (H_1)	69	1,59	0,79	-14,747	<0,001 (0,000)	Kabul

Not: (i) $n=69$; (ii) tek örnek -t- testi

Tablo 8.'de de görüldüğü gibi öğrenciler devlet veya özel sektörde çalışırken ellerine fırsat geçmesi durumunda kendi işlerini kurmak istemektedirler şeklinde oluşturulan **1 nolu hipotez** kabul edilmiştir. Öğrencilerin bir yerde çalışmaları esnasında ellerine fırsat geçmesi durumunda çoğunluğunun (%62) kendi işlerini kurmayı düşündükleri ve %3'ünün de düşünmedikleri tespit edilmiştir. “Eline bir fırsat geçme” varsayımını eline bir sermayenin veya toplu bir paranın geçmesi olarak değerlendirmek gereklidir. Çünkü Tablo 6 da görüldüğü gibi gerekli sermayeyi bulamamak birinci sıradaki tereddüt olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin “girişimciliği bir iş fikri düşünmek, uygulamak ve işi geliştirmek” olarak düşünme durumları Tablo 9.'da görülmektedir.

Tablo 9: *Öğrencilerin Girişimciliği Bir İş fikri Düşünmek, Uygulamak ve İş Geliştirmek Olarak Düşünme Durumları*

Girişimcilik Bir İş fikri Düşünmek, Uygulamak ve İş Geliştirmek	Öğr. Say	%
Kesinlikle katılıyorum	27	39
Katılıyorum	39	56
Katılmıyorum	2	3
Kesinlikle katılmıyorum	1	2
Toplam	69	100

Tablo 9.'da da görüldüğü gibi öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%95) “girişimciliği bir iş fikri düşünmek, uygulamak ve işi geliştirmek” olarak düşünmekte iken %5'i ise böyle düşünmemektedir.

Öğrenciler tarafından bir girişimcide bulunması gereken özellikler Tablo 10.'da görülmektedir.

Tablo 10.'da da görüldüğü gibi öğrencilerin %46'sı bir girişimcide öncelikli olarak geniş bir hayal gücü ve yaratıcı düşünmenin olması gerektiğini düşünmektedirler. Öğrencilerin %33'ü bir girişimcide olması gereken özelliklerden ikinci sırada fırsatları arama ve görebilme özelliğinin olması gerektiğini düşünmektedirler. Daha sonra öğrencilerin %37'si risk almaya yatkınlığın üçüncü sırada, %34'ü tecrübenin dördüncü sırada ve %40'ı da yeterli sermayenin beşinci sırada olduğunu düşünmektedirler. Bu sonuçlardan öğrencilerin, girişimcilikte yaratıcılığın ön planda olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Tablo 10: Bir Girişimcide Bulunması Gereken Özelliklerin Önceliği

Öncelikli Sıra	Bir Girişimcide Bulunması Gereken Özellikler				
	Fırsatları arama ve görebilme (%)	Risk almaya yatkınlık (%)	Geniş bir hayal gücü ve yaratıcı düşünme (%)	Yeterli sermaye (%)	Tecrübe (%)
1.sırada	22	17	46	10	6
2.sırada	33	17	19	19	10
3.sırada	23	37	13	15	9
4.sırada	12	19	16	16	34
5.sırada	7	7	4	40	39
Cevapsız	3	3	2	0	2
Top. (%)	100	100	100	100	100

Öğrencilerin risk almaya yatkınlığını ölçmek amacıyla ellerinde bir miktar paranın (75 milyar) hayali olarak bulunduğunu ve bunu değerlendirmek için önlerinde iki alternatifin (I. Alternatif: 25 milyar kar, II. Alternatif: 1/3 olasılıkla 75 milyar kar 2/3 olasılıkla sermaye kaybedilecek) olduğu söylenmiş ve bu iki alternatiften hangisini tercih ettikleri sorulmuştur. * Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar Tablo 11.'de görülmektedir.

Tablo 11: Öğrencilerin Elerindeki Paranın (Örneğin 75 Milyar) Alternatif Kullanım Alanlarındaki Kazancı

Alternatifler	Öğrenci Sayısı	Yüzde
I. Alternatif (25 milyar kar)	38	55
II. Alternatif (1/3 olasılıkla 75 milyar kar, 2/3 olasılıkla sermaye kaybedilecek)	31	45
Toplam	69	100

Tablo 11.'de de görüldüğü gibi öğrencilerin %55'i risk içermeyen sağlıklı bir yaklaşımla 25 milyar kar olan birinci alternatifini seçmekte, %45'i de daha fazla riskin bulunduğu ikinci alternatifini yani 1/3 olasılıkla 75 milyar kar 2/3 olasılıkla sermayenin kaybını seçmişlerdir. 1. seçenek riskin olmadığı alternatifini, 2. seçenek ise belli bir olasılık düzeyinde riskin mevcut olduğu alternatifini ifade etmektedir. Dolayısıyla 1. alternatifini seçenler riskten kaçan bir tutum göstermiştir. Esasında iki alternatifte sonuçları itibariyle aynıdır. İkinci alternatifin beklenen sonucu birincisi ile aynıdır. $75 \text{ milyar} \times 1/3 = 25 \text{ milyar}$. Bu

* Bu anket sorusu, Tamer KOÇEL; İşletme Yöneticiliği, Beta Yayınevi, 9. Baskı, İstanbul 2003, s.90'dan uyarlanmıştır.

sonuçlar öğrencilerin hayal bile olsa henüz çok fazla risk almaya yatkın olmadığını göstermektedir.

Cinsiyetin girişimcilik üzerinde bir etkisinin bulunup bulunmadığını araştırmak üzere öğrencilere hayali olarak verilen bir miktar paranın değerlendirilmesine ilişkin soruya erkek ve kız öğrenciler tarafından verilen cevaplar üzerine yapılan ki-kare analizi sonuçları Tablo 12.'de görülmektedir.

Tablo 12. *Cinsiyetin Girişimcilik Üzerine Etkisi*

Cinsiyet	Paranın Kullanılmasında Risk Alma Durumu					Ki-Kare Testi		Sonuç
	I.Alternatif (25 milyar kar) (38)		II.Alternatif (1/3 olasılıkla 75 milyar kar, 2/3 olasılıkla sermaye kaybedilecek) (31)			K ²	P	
	Öğr. Say.	(%)	Öğr. Say.	(%)	Top. (%)			
Erkek (33)	20	29	13	19	48	0,783	0,37	Red
Bayan (36)	18	26	18	26	52			
Toplam	38	55	31	45	100			

Not: (i) n=69, (ii) parantez içindeki rakamlar her gruba giren öğrenci sayısını göstermektedir.

Tablo 12.'den de görüldüğü gibi öğrencilere hayali olarak verilen bir miktar paranın değerlendirilmesinde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu sonuçlar Ki-Kare testine göre de istatistiksel bakımdan anlamlı olmayıp, "*Cinsiyetin risk almaya yatkınlık üzerine bir etkisi vardır.*" şeklindeki 2 nolu hipotezimizi de desteklememektedir.

Aynı soruya okul sonrası kendi işini kurmayı 1.öncelik olarak işaretleyen öğrencilerin (17 kişi) cinsiyete göre verdikleri cevaplar Tablo 13.'de görülmektedir. Okul sonrası kendi işini kurmayı öncelikli olarak isteyen öğrencilere hayali olarak verilen bir miktar paranın değerlendirilmesinde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu sonuçlar Ki-Kare testine göre de istatistiksel bakımdan anlamlı olmayıp, "*Okul sonrası kendi işini kurmayı öncelikli olarak isteyen öğrenciler arasında cinsiyetin risk almaya yatkınlık üzerine bir etkisi vardır.*" şeklindeki 3 nolu hipotezimizi de desteklememektedir.

Tablo 13: Okul Sonrası Kendi İşini Kurmayı 1.Öncelik Olarak İsteyen Öğrenciler Arasında Cinsiyetin Risk Almaya Yatkinlık Üzerine Etkisi

Cinsiyet	Paranın Kullanılmasında Risk Alma Durumu					Ki-Kare Testi		Sonuç
	I.Alternatif (25 milyar kar) (10)		II.Alternatif (1/3 olasılıkla 75 milyar kar, 2/3 olasılıkla sermaye kaybedilecek) (7)			K ²	P	
	Öğr. Say.	(%)	Öğrenci Sayısı	(%)	Top. (%)			
Erkek (9)	7	41	2	11	52	2,837	0,09	Red
Bayan (8)	3	18	5	30	48			
Toplam	10	59	7	41	100			

Not: (i) n=17, (ii) parantez içindeki rakamlar her gruba giren öğrenci sayısını göstermektedir.

Cinsiyetin, girişimciliğin yapıtaşlarından birisi olan risk almaya yatkinlığın önceliğinin algılanması konusundaki soruya erkek ve kız öğrenciler tarafından verilen cevaplar üzerinde yapılan ki-kare analizi sonuçları Tablo 14.'de görülmektedir.

Tablo 14: Cinsiyetin Risk Almaya Yatkinlığın önceliği Üzerine Etkisi

Cinsiyet	Risk Almaya Yatkinlığın Önceliği						Ki-Kare Testi		Sonuç
	1. sıra	2.sıra	3.sıra	4.sıra	5.sıra	Top.	K ²	P	
	Öğr. Say.	Öğr. Say.	Öğr. Say.	Öğr. Say.	Öğr. Say.				
Erkek (32)	7	2	12	7	4	32	7,464	(0,11)	Red
Bayan (35)	5	10	13	6	1	35			
Toplam	12	12	25	13	5	67			

Not: (i) n=67, (ii) parantez içindeki rakamlar her gruba giren öğrenci sayısını göstermektedir.

Tablo 14.'den de görüldüğü gibi risk almaya yatkinlığın öncelikli olarak algılanması konusunda kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu sonuçlar Ki-Kare testine göre de istatistiksel bakımdan anlamlı olmayıp, "cinsiyet, girişimciliğin özelliklerinden biri olan risk almaya yatkinlığın önceliği üzerine etkilidir" şeklindeki 4 nolu hipotezimizi de desteklememektedir.

VI.Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencilerinin girişimciliğin en önemli özelliklerinden biri olan risk almaya yatkinlık özelliğinin cinsiyet bağlamında bir değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan toplam 69

öğrencinin %48'i erkek ve %52'si de bayandır. Bu dengeli dağılım cinsiyetin risk alma konusundaki etkisini belirlemede analiz açısından etkili olmuştur.

Öğrenci ailelerinin çoğunluğu (%65) kamu sektöründe veya özel sektörde başkalarına bağlı olarak çalışmaktadır. Bu durum öğrencilerin kendi işini kurma alternatifini daha az düşünmelerine sebep olarak gösterilebilir. Çünkü girişimciliği etkileyen faktörlerden birisi de çevrenin teşvikidir. Ailesinden veya yakın çevresinden böyle bir desteği veya teşviki alamayan öğrenciler ister istemez özel sektöre veya kamu sektörüne yönlenebilmektedir. Bunun gibi, özellikle Türk toplumunun geçmişte yaşadığı yokluklar, krizler nedeniyle kamu sektöründen ne olursa olsun bir maaş alması, dolayısıyla kendini bir çeşit güvenceye alması gerektiği gibi bir yaygın inanışta, öğrencilerin girişimciliği düşünmemelerine neden olabilmektedir.

Öğrencilerin çoğunluğunun (%74) girişimcilikle ilgili bir ders almaları kendi işlerini kurma (girişimcilik) yönünde teşvik etme bakımından faydalı olacaktır. Öğrencilerin girişimcilik konularındaki bilgilerini artırabilmek amacıyla bu dersin programında olmayan üniversitelere de konması gerekmektedir. Aynı zamanda bu dersin sadece işletme bölümüyle sınırlı kalmaması, diğer bölümler ve fakültelere de yaygınlaştırılmalıdır. Aynı zamanda üniversitelerde okutulan girişimcilik dersinin çeşitli sektörlerde çalışan ve müteşebbislik örneği gösteren kişilerin de davet edilerek tecrübelerini öğrencilerle paylaşmaları sağlanarak zenginleştirilmesi ile bu ders amacına daha kolay ulaşacaktır. En azından öğrencilere girişimcilik gibi bir alternatiflerinin olduğu hissettirilecektir.

Öğrencilerin %25'i okul sonrasında kendi işlerini kurmayı ilk tercih olarak düşünmektedir. Kendi işini kurmayı ilk sırada düşünen öğrencilerin tüm öğrenciler içindeki oranı %13, kız öğrencilerin oranı ise %12'dir. Sadece erkek öğrenciler içinde kendi işini kurmayı düşünen erkek öğrenci oranı %27, sadece kız öğrenciler içinde kendi işini kurmayı düşünen kız öğrenci oranı ise %22'dir. Kendi işini kurmak isteyen kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin oranının birbirine oldukça yakın olması, düşünce aşamasında girişimciliği tercih etmede cinsiyet farklılığının önemli bir rol oynamadığını göstermektedir.

Öğrencilerin %16'sı kendi işlerini kurmak isteme nedenleri arasında ilk sırada kafalarında bir iş fikri olması, %9'u başkalarına bağlı çalışmak istememeleri, %10'unun ekonomik durumlarını iyileştirmek istemeleri ve %10'unun sosyal düzeylerini yükseltmek istemeleri gelmektedir. Bu sonuçlardan girişimciliğin temel yapıtaşlarından biri olan ve yaratıcılığın göstergesi olan insanların kafalarında bir iş fikri (planı) olması, girişimciliği 1. sırada düşünen öğrencilerin bu düşüncelerinin daha önceden oluştuğu ve geliştirdiği düşünülebilir.

Öğrencilerin kendi işlerini kurmada karşılaşacakları engellerin başında gerekli sermayeyi bulamama ve tecrübe eksikliği olduğu görülmektedir. Öğrenci ailelerinin çoğunluğunun (%65) kamu veya özel sektörde çalışması da bu durumun ön plana çıkmasında etkili bir faktör olabilmektedir.

Öğrencilerin yarısı girişimciyi yaratıcılık olarak algılamaktadır. Bu doğru bir algılamadır. Girişimcilik ne olursa olsun kendine ait bir işyeri açmak değildir. Girişimcilik teorisinde yenilik yapmak, yaratıcılık, farklılık yaratmak girişimciliğin önemli bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun gibi araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu “girişimciliği bir iş fikri düşünmek, uygulamak ve işi geliştirmek” olarak düşünmektedir. Hiç kuşkusuz bir iş fikri düşünmek, uygulamaya geçmek ve işi geliştirmek yenilik, yaratıcılık ve sonuçta farklılık yaratmak özelliği ile yakından ilgilidir.

Öğrencilerin bir yerde çalışmaları esnasında ellerine fırsat geçmesi durumunda çoğunluğunun kendi işlerini kurmayı düşündükleri görülmektedir. Bu sonuçlardan da öğrencilerin çoğunluğunun içinde aslında bağımsız çalışma isteği olduğu, fakat çeşitli nedenlerle bunu gerçekleştirmeyi erteledikleri sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin %46’sı bir girişimcide ilk özellik olarak geniş bir hayal gücü ve yaratıcı düşünme, daha sonra fırsatları arama ve görebilme ve risk almaya yatkınlığın olması, tecrübe ve son olarak da yeterli sermaye gerektiğini düşünmektedirler. Sadece %10’luk bir oranda yeterli sermayeyi 1. sırada işaretlemiştir. Bu bizi yaratıcı bir hayal gücüne sahip olanların veya buna kanalize olan kişilerin girişimciliğe yönelmesi halinde diğerlerinin bir şekilde elde edilebileceği sonucuna götürmektedir.

Genel olarak bakıldığında öğrencilerin risk almaya yatkınlığının güçlü olmadığı görülmektedir. Fakat kız öğrencilerde bu oran beklenenin üstünde gözlemlenmiştir. Erkek öğrencilerle kız öğrenciler arasında büyük fark beklenirken, bu fark erkekler lehine %3 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla teorik olarak ve diğer araştırmalardaki bulguların aksine kız öğrencilerin erkek öğrencilerden risk alma konusunda farklı düşünmedikleri saptanmıştır. Daha çarpıcı bir sonuçta, mezuniyet sonrası girişimciliği ilk alternatif olarak düşünen erkek öğrencilerin, yine girişimciliği ilk alternatif olarak düşünen kız öğrencilerden daha az risk üstlenmeyi seçmeleri, cinsiyetin risk alma açısından ayırıcı bir özellik olmadığını göstermektedir. Aynı şekilde kız öğrencilerle erkek öğrencilerin risk almanın önceliği konusunda bir farklılık göstermemesi bunu desteklemektedir.

Daha önce yapılan araştırmalarda bu sonucu doğrulayan araştırma ve bulgulara rastlanmamış olmasını, bu araştırmaların girişimciliğe başlamış kişiler arasında yapılmasına bağlayabiliriz.

Kaynaklar

- Akdemir A. (2004), *İşletmeciliğin Temel Bilgileri*, Tuğra Matbaacılık, Isparta.
- Aldrich H, Baker T, (2000), “Blinded By The Cities? Has There Been Progress In Entrepreneurship Research?”, In: Sexton D, Smilor R, *Entrepreneurship 2000*, Chicago.
- Arslan K. (2002), “Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*.

- Aytaç S., Bayram N. (2005), Üniversite Gençliğinin İş ve Eş Seçimindeki Etkin Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (Ahp) İle Analizi, [Http://Www.İsguc.Org/İsvees.Htm](http://www.İsguc.Org/İsvees.Htm) 21.02.2005.
- Byrnes J.P, Miller D.C, (1999), Gender Differences İn Risk Taking: A Meta Anlysis, Psychological Bulletin, May 1999, Vol. 125, Issue 3.
- Commission Of The European Communities, (2004), Greenpaper Entrepreneurship İn Europe Final Reports; Brussels, 11.02.2004.
- Çetindamar D., (2002), Türkiyede Girişimcilik, Yayın No: Tüsiad-T/2002-12/340.
- Demartino R., Barbato R., (2003), Differences Between Woman And Men Mba Entrepreneurs, Journal Of Business Venturing, 2003, Vol.18.
- Dennis D. (2004), Fostering Entrepreneurship İn Europe; [Www.Fsf.Se](http://www.Fsf.Se). 20.07.2004.
- Drucker P.F. (2003), Geleceğin Toplumunda Yönetim, Çev: Mehmet Zaman, Hayat Yayınları, İstanbul.
- Erdem F., (2001), “Girişimcilerde Risk Alma Eğilimi Ve Belirsizliğe Tolerans İlişisine Kültürel Yaklaşım”, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, (2).
- Global Entrepreneurship Monitor, (2002), Summary Report, 30 November 2002.
- Koçel T., (2003), İşletme Yöneticiliği, Beta Yayınevi, 9.Baskı, İstanbul.
- Millard E. (2000), Startup And Risk Go Hand In Hand. But How Much Is Too Much? *Business Start-Ups* Magazine - July.
- Müftüoğlu T. (2003), Girişimciler İçin İşletme Yönetimi, Editör; Tülin Durukan, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Siegrist M., Cvetkovich G., Gutscher H. (2002), Risk Preference Predictions And Gender Stereotypes, Organizational Behavior And Human Decision Processes, Vol.87, No:1, January.
- Ufuk H., Özgen Ö. (2001), The Profile Of Woman Entrepreneurs: A Sample From Turkey, International Journal Of Consumer Studies, 25, 4, December 2001.